

Hugo oli miesten mies,
heimokunnan tarpeet hyvin ties.
Vakaana hän seuraa johti,
aina mieles — hyvää kohti.

Murrejielot esiin kaivoi,
niitä pohti — lehtiin painoi.
Monelle sanat, kuin johtotähti,
Huugon lämpö niistä lähti.

K.P.

Kansakoulunopettaja Mikko Kontu kuoli 12. 2. 79 Pohjois-Karjalassa. Hän oli syntynyt Aunuksen Karjalassa. Hän oli valistuneen karjalaishengen ajaja ja oli suorittanut pitkän päivätyön nuorison kasvattajana ja ortodoksisen uskonnon vaalijana. Hän toimi innokkaasti Joensuun ortodoksisen mieskuoron jäsenenä ja oli myös seurakunnan valtuuston varapuheenjohtaja. Rakkautta karjalaiseen kotiseutuunsa osoittaa sekin, että kansalliseksi sukunimekseen hän valitsi kotikylänsä nimen. Kaipaamaan jäivät lähinnä puoliso, lapset ja lastenlapset.

75 vuotta täytti Fedosia Pohjola 29. 5. 78 Kajaanissa. »Olen syntynyt Vienan Karjalassa, Akonlahden kylässä, niitä entisiä pakolaisia.» Hän on heimolehtemme ahkera lukija.

Alma Irma Tervonen kuoli 12. 4. 79 Helsingissä. Hän oli syntynyt 24. 7. 1910 Vuokkiniemellä.

Seuramme tunnuksen tekijä, taiteilija Bruno Tuukkanen kuoli Helsingissä 25. 2. 79. Hän oli syntynyt Viipurissa 11. 11. 1891. Hän tuli tunnetuksi korkeatasoisena koriste- ja lasimaalarina. Hänen taideopintonsa alkoivat Viipurissa, jatkuivat Tukholmassa ja Münchenissä. Hän toimi piirustuksen opettajana Viipurissa, taideteollisuuskoulun opettajana Helsingissä ja rehtorina 1951—59. Hänen koriste- ja lasimaalauksiaan on Viipurissa, Raumalla, eduskunnassa ja lukuisissa kirkkoissa. Hän sai grand prix palkinnon Pariisin maailmannäyttelyssä v. 1937. Ornamon puheenjohtajana hän toimi 1952—57. Hän oli Suomen siniristilipun toinen piirtäjä.

Johannes Shemeikka kuoli Helsingissä 4. 2. 79. Hän oli syntynyt Suistamalla 21. 5. 1913.

Eudokia Jenny Alanko o.s. Lasareff kuoli Helsingissä 14. 2. 79. Hän oli syntynyt 6. 8. 1895 Uhtualla.

Karjalaisen perinteen taitaja ja ahkera vaalija Elmi Tsokkinen kuoli 12. 4. 79 Helsingissä. Hän oli syntynyt Suojärvellä 5. 7. 1885.

Runonlaulaja Mari Remsu kuoli Ruotsin Boråsissa 18. 2. 79 pitkällisen sairauden jälkeen. Hän oli syntynyt Vuokkiniemessä 29. 3. 1893.

Elmi Tsokkinen ja Mari Remsun elämänvaiheisiin palaamme lehtemme seuraavassa numerossa.

Karjalaisia Kuusamossa 1920- ja 1930-luvuilla

Karjalaisen heimon kohtaloissa Kuusamolla oli merkittävä osa aikoinaan. Kun itäkarjalaiset, Vienan ja Aunuksen vapautumispyrkimysten epäonnistuttua joutuivat siirtymään kotiseudultaan länteen, oli Kuusamo eräs paikkakunta, jossa oli karjalaisia jonkin verran. Enimmäkseen he olivat hyvin köyhiä ja kuten yleensäkin maailmassa pakolainen joutuu satunnaistoihin. Ei auta nirsoilla. Työkyvyttömät olivat suorastaan surkea tapaus. Oloissa oli paljon toivomisen varaa. Olihan se muutenkin köyhää aikaa yleisesti ainakin Kuusamossa. Lisäksi karjalaisten kaikki omaisuus oli jäänyt korvauksetta Karjalaan.

Omat vanhempani olivat molemmat karjalaisia ja niin ollen jouduin näkemään ja kokemaan pakolaisen kaikki tuskat. Koska itse synnyin Kuusamossa minulle Karjala oli ja on Pyhä maa. Ikuisesti kiinnostava. Lapsen kyltymättömällä uteliaisuudella kyselin jatkuvasti vanhemiltani kaikkea, mikä koski Karjalaa. Ja he kertoivat ja selittivät elämästä ja ihmisistä siellä Karjalassa. Kuvasivat Karjalan luontoa. Varsinkin äitini oli hyvä kertoja. Kuvat tulivat elävinä lapsen mieleen.

Silloin karjalaisilla oli Kuusamossa oma pappikin. Hän oli pastori Simo Musorskij s. 15. 2. 1868 k. 3. 5. 1933. Musorskij piti silloin tällöin kotonamme (vuokra-asunto) jumalanpalveluksia ja hän vieraili muutenkin luonamme. Samoin hänen tyttärensä Senja. Käydessämme asioilla kirkonkylässä vierailimme heidän kotonaan ollen joskus

heillä yötäkin. Minulle on heistä jäänyt lämpimät ja kaikin puolin hyvät muistot. Sainpa leikkiä pojan leikkikaluilikin. Pojan nimi oli muistaakseni Valtteri. En ole nähnyt häntä sitten kuin leikki-ikäisenä poikana. Enkä tiedä missä hän nyt on.

Siihen aikaan oli eräs tapa yöpyä tai muuten kokoontua kirkonkylän kauppohen pirtteihin ympäri kokon kuusamon kirkonkylän kauppohen pirtteihin ympäri koko Kuusamon pitäjää saapuneet pitäjäläiset. Olivat toimittamassa asioitaan kirkonkylässä. Yöpyjien joukossa oli joskus myös karjalaisia. Keskustelut olivat hyvin kiintoisia. Eihän silloin ollut köyhissä oloissa radioita, puhumattakaan televisioista. Joten kertojan ja keskustelun lahjat olivat kehittyneet suorastaan loistaviksi. Nauru herkässä.

Tulkoon tässä mainittua joitakin sen ajan karjalaisia, jotka opin eri yhteyksissä tuntemaan. Ja tämä onkin eräs pieni kunnianosoitus noille rakkaille heimolaisilleni. Olihan heitä vanhempiani ja jo mainitun pappisperheen lisäksi: Janne Liehu, Janne Koski, Lesoset, Karjalaiset, Oskari Heikkinen eli Iso Oskari, Matti Ahma, Keräsiä kaksikin, Kontroset, Lehtiset, Lankoset, Ipatti, Jemu (muuta nimeä en tullut hänestä kuulleeksi), Kaunoniemet, Kaukorannat ym. Lisäksi Kuusamossa oli yksityisyrittäjiä heimoveljissämme. Mainittakoon heistä kauppiat Ahava, Rohkimainen, Tikanof, Homanen sekä autoilijat Jussit Kusmin ja Homanen. Näiden karjalaisten jälkeläisiä lienee vielä

jokunen Kuusamossa.

Tulkoon tässä oikaistua eräs painovirhe Karjalan Heimossa n:o 9—10 1957. Kirjoitin siinä lehden numerossa Maikkulan juhlista 9. 6. 1957. Olisi pitänyt olla: »Kaikesta huomasi, että insinööri Vilho Rantala ei ole ensikertaa puhumassa yleisön edessä.» Lehteen oli kuitenkin tullut valitettavasti: »Hän oli ollut ensikertaa yleisön edessä.» Sallittakoon tämä oikaisu siksi, että jos veli Rantala on sattunut jutun lukemaan ja siitä loukkaantunut, niin tulkoon asia vihdoinkin oikaistuksi ja selitetyksi, vaikkakin yli 20 vuotta myöhemmin. Se siitä.

Millaista sitten oli elää tuohon aikaan aikaisemman paikallisväestön keskuudessa. Toiset ihmiset suhtautuivat kaikin puolin keljusti. He tuskin tiesivät, että me olimme karjalaisia. Aina he sanoivat loukkaavasti ryssiksi tai venäläisiksi. Tahtoivat myös tietoisesti haavoittaa noilla nimi-tyksillä. Mikään ei passannut. Kaikessa pilkattiin, jumalanpalveluksia ja tapoja myöten. Olen ilokseni pannut merkille, että nykyisin melko yleisesti koko maassa pyritään siihen, mihin silloin jo tuo pieni heimosirpale. Esimerkiksi silloin pilkattiin, että Karjalassa ei saanut sisällä tupakoida. Sienien syönnistä pilkattiin. Entäs nyt. Noistakin asioista puhutaan ja kirjoitetaan sekä lehdissä että radiossa ja televisiossa. Ei olisi saanut antaa karjalaisille työtä, mutta eipä olisi saanut olla joutenkaan. Yksinkertaisesti karjalai-

sia ei hyväksytty. Oli kyräilyä. Veisi liian paljon aikaa ja tilaa kuvailla näin lehden palstoilla noita pahantahtoisia ilmauksia ja ihmisiä. Luonnollisesti oli niitäkin, jotka eivät pahemmin häirinneet karjalaisten elämää. Sitten oli niitäkin, jotka säälivät ja niitäkin, jotka hyväksyivät jonkinlaisiksi ihmisiksi myös karjalaiset. Ja oli myös ymmärtämyksellä suhtautuvia. Kuitenkin sai aina tavalla tai toisella huomata olevansa muualta, piti erottaa. Koska kielivaikeuksia ei ollut, oltiinhan sentään läheisiä sukulaisia, suomalaisia molemmat heimot, pienetkin vivahteet ja sävyt tuli huomatuksi, varsinkin lapsena sen tuli huomaamaan, koska lasten kuullen ei sanoja säästetty. Olihan niitä ystäviäkin, mutta jos satuttiin suuttumaan, niin sai kuulla olevansa venäläinen tai ryssä. Ja lopuksi ne, joiden kanssa ystävyys on kestänyt läpi vuosikymmenien nykypäiviin asti. Kestetty yhdessä sodat ja kuusamolaistenkin pakolaisuus eli evakkoreissut. Itse tosin en joutunut evakkoon Kuusamosta kuin vasta sodan loputtua kotiuttamisen yhteydessä muutamaksi päiväksi Rantsilaan, sillä sota-ajan olin armeijassa, etulinjassakin.

Veri vetää joka kesä Kuusamoon. Täytyy käydä ystäviä tapaamassa. Valitettavasti tuttavissa ei ole enää karjalaisia.

Pääjärven Jussi

Lohet kasvavat Suojujoen altaissa

Suojujoen suiston tuntumassa sijaitseva kalanviljelylaitos on toiminut vajaat kaksi vuotta, joten vasta ensi vuonna laitoksen altaista istutetaan Ääniseen ensimmäinen lohenoikasarvi. Lohikannan lisääminen on työlästä — paljon varoja ja aikaa vievää puuhaa. Kuluu vuosia ennen kuin luonnonvesiin istutetut kalanpoikaset kehittyvät pyyntikelpoisiksi.

Työ kuitenkin maksaa vaivan, sillä lohikanta Äänisessä ja Laatokassa on hupenemassa ja sen lisääntymisestä on pidettävä huoli. Ja kuinka komeita ovatkaan Äänisjärven lohet! Näin niitä omin silmin käydessäni viime syksynä Suojun kalanviljelylaitoksella, jossa parhaillaan »lypsettiin» lohista mätää ja maitia.

Kalat oli pyydystetty jo edellisenä päivänä ja sijoitettu erikoisaltaisiin, naaras- ja koiraslohet erikseen. Töitä ohjasivat laitoksen johtaja Vladimir Kuznetsov ja kalanviljelijä Vasili Sohnov. Kalastusvenekuljettaja Vladimir Sergejev otti ison haavin, työnsi sen altaaseen ja hetken kuluttua huudahti:

— Lohi on haavissa!

— Anna tulla, Kuznetsov sanoi. Haavissa rimpuili monen kilon painoinen hopeanhohtoinen lohivonkale. Kuznetsov otti sen peräevästä syliinsä. Sitten hän pusersi kalaa vatsaevän kohdalta ja valutti punertavaa mätää vatiin. Näin tehtiin moneen otteeseen ja sitten siirryttiin uroskalojen altaalle. Sieltä tuli haaviin sutjakoita koiraslohia. Kun lohet oli »lypsetty», ne päästettiin jokeen...

Lähdin haudontaosastolle, jonne maidilla hedelmöitetty mätä tuotiin. Osaston isäntämä toimi Petroskoin yliopistosta valmistunut Juri Lätti. Hänen apulaisenaan työskenteli Tamara Mihailova. He käsitelivät lautasilla olevaa mätää

tavallisilla linnunsulilla ja poistivat pilaantuneet mätimunat.

— Tämän erän mätää saimme Laatokan kalastajilta, Juri Lätti kertoi. — Osa oli pilaantunut kuljetettaessa.

Häneltä sain tietää, että haudonta-altaisiin oli syksyllä laskettu 500 000 mätimunaa, joista muutaman kuukauden kuluttua kypsyy lohenoikasia.

Lohenoikaset siirretään sitten osastolle, jonka mestarina toimii Tatjana Shalajeva. Tämän osaston betonialtaissa kasvatetaan parhaillaan vuonna 1977 haudottuja lohenoikasia. Työntekijöiden on pidettävä huoli siitä, että vesi vaihtuu altaissa jatkuvasti ja kalanpoikaset ruokitaan ajallaan. Laitoksen keittiössä valmistetaan kesäaikana noin 30 kiloa ruokaa päivässä, mutta talvisaikana poikaset elävät ja kehittyvät vararavinnolla.

Mielenkiintoinen laitos. Kun lohenoikaset ovat kolmi- vuotiaita, ne päästetään Ääniseen. Mutta lohet eivät unohda syntymäjokeaan. Valettuun jossain Puudosin piirin rantavesissä ne palaavat kutemaan Lohmajärven kautta Suojujokeen, josta ne taas osuvat kalanviljelylaitoksen pyydyksiin »lypsettäviksi». Varmistamalla lohenoikasten kasvun ihminen pyrkii korvaamaan vahingon, jonka hän on tuottanut Äänisjärven lohikannalle.

Reino Takala

(APN — Neuvosto-Karjala)

SAIMAAN KANAVAN VUOKRA: liikenteen ollessa alle 1,0 milj. t 180 000 rpl/v, 1,0—1,5 milj. t 210 000 rpl/v, 1,5—2,0 milj. t 240 000 rpl/v, yli 2,0 milj. t 260 000 rpl/v.

Seppo Koivupuro, kanavapäällikkö, Lappeenranta, S.K. 9. 3. 1979